

น้ำเพื่อชีวิต เพื่อเศรษฐกิจไทย

ทศวรรษที่ 3 วันน้ำโลก

วันที่ 22 มีนาคม ของทุกปี สมัชชาสหประชาชาติกำหนดเป็นวันน้ำโลก World Day for Water เพื่อกระตุ้นเตือนให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรน้ำ โดยเฉพาะเมื่อประชากรโลกเพิ่มถึง 7,000 ล้านคน ท่ามกลางปัญหาการเข้าถึงน้ำจืดที่สะอาดที่ประชากรโลกนับพันคนเผชิญอยู่แล้ว

ผ่านมาสองทศวรรษ นับแต่ริเริ่มวันน้ำโลกครั้งแรก 22 มีนาคม 2536 สะท้อนให้เห็นว่าปัญหาทรัพยากรน้ำ ทวีความขัดแย้งลุกลามขยายตัวทั้งในชุมชนระดับประเทศ กระทั่งระหว่างประเทศ เพราะทุกประเทศล้วนต้องการน้ำ และครอบครองน้ำ

ตัวอย่างใกล้ตัวที่สุด กรณีของแม่น้ำโขงที่แต่ละประเทศต่างมุ่งหวังใช้ เพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะ การเกษตร การผลิตกระแสไฟฟ้า การเดินเรือ การรักษาระบบนิเวศ แต่แล้วกลับได้รับผลสะท้อนยิ่งใหญ่มาก

สาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งอยู่ต้นน้ำ ตัดสินใจก่อสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ต่างๆ ในประเทศตัวเอง ปิดกั้นลำน้ำโขง เพื่อบรรเทาน้ำท่วม และผลิตไฟฟ้ารองรับการขยายตัวของเศรษฐกิจ

ประเทศไทย แม้ได้ชื่อเป็น “ผู้ข่าว อยู่น้ำ” มาเก่าก่อน แต่โดยรวม ยังคงขาดแคลนน้ำไม่น้อยกว่า 20,000 ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี และอาการขาดแคลนน้ำจะทวีขึ้น โดยภาคความต้องการใช้น้ำ (Demand Side) เพิ่มขึ้นโดยตลอด ทั้งจากจำนวนประชากร ความถี่ของกิจกรรมที่ใช้น้ำ การกำหนดนโยบายให้ไทยเป็นครัวโลก และอื่นๆ

ในขณะที่ภาคปริมาณเก็บกักน้ำ (Supply Side) กลับไม่เสถียรหรือเพิ่มขึ้นในอัตราที่น้อยกว่า เช่น โครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่ ประสบความสำเร็จหรือพัฒนาอย่างกระท่อนกระแท่นนับแต่ปี 2525 เป็นต้นมา นอกจากนั้น ความผันผวนของสภาพลมฟ้าอากาศที่มีแนวโน้มว่าจะมีฝนน้อยลง ยิ่งทำให้ Supply Side กระเทือนยิ่งขึ้น

อานิสงส์ด้านกลับจากมหาอุทกภัยเมื่อปี 2554 ทำให้ทุกฝ่ายแลเห็นปัญหาใหญ่ของน้ำ นำไปสู่โครงการลงทุนแก้ปัญหาหน้าท่วม 3.5 แสนล้านบาท กระนั้นก็ยังเป็นการมองผ่านปัญหาน้ำท่วมเพียงมิติเดียว ยังขาด

ความเข้าใจต่อมิติการขาดแคลนน้ำ มิติของระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม รวมถึงมิติชีวิตชุมชนหรือมองปัญหาตั้งแต่ต้นน้ำยันปลายน้ำ หรือในทางกลับกันจากปัญหาปลายน้ำไปสู่ต้นน้ำ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของแหล่งกำเนิดทรัพยากรน้ำ และการบริหารจัดการน้ำ

แหล่งกำเนิดน้ำอย่างไรไปไม่ควรมีการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างไร แหล่งเก็บกักน้ำควรพัฒนาทิศทางใด กระทั่งการบริหารจัดการน้ำ ตั้งแต่ต้นทางยันปลายทางควรเป็นประการใด

ทรัพยากรน้ำ ไม่ได้เป็นแค่เรื่องฝนจากฟ้าอย่างเดียว หากยังเกี่ยวพันกับทุกบริบทในเบื้องล่างบนผืนโลก ตั้งแต่การบริหารจัดการป่าต้นน้ำลำธาร การพัฒนาแหล่งน้ำ ระบบชลประทาน รวมถึงการบริหารจัดการน้ำที่ถูกต้องเหมาะสม ถูกที่ ถูกเวลาอีกด้วย เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริง

เข้าสู่ทศวรรษที่ 3 ของวันน้ำโลก หากจะเป็นเครื่องสะกิดเตือนให้สังวรณปัญหาน้ำของประเทศไทย แล้วลงมือแก้ไขอย่างจริงจังแล้ว 22 มีนาคม จากนี้ไปย่อมถือเป็นคุณูปการอันยิ่งใหญ่

ชลาลัย สมบารมี